

การอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง*

CONSERVATION AND BREEDING OF SEA CRABS IN INTEGRATED BUDDHIST WAY IN MUEANG RAYONG DISTRICT, RAYONG PROVINCE

สุภัทรชัย สีสะใบ, พระครูสังฆวิสุทฺธิคุณ (บุญยuth พุทธสโร),
พระครูรัตนากรวิสุทฺธิ (สมหมาย จนทโก), พระมหาบุญรอด อมรตฺโต,
พระครูเกษมมรรคากร (วิรัต อุปสนโน)

Suphattharachai Sisabai, Phrakhru Sangkhawisutthikun, (Bunyut Phutthasaro), Phrakhru
Rattanakornwisutthi, (Sommai Chanthako), Phramaha Boonrod Amarattatto,
Phrakhru Kasemattakorn (Wirat Upasanno)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Suphattharachai.sis@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล 2. ศึกษากระบวนการและปัจจัยสนับสนุนการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการ และ 3. นำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พื้นที่วิจัยคือ วิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กเก้ายอด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง นำมาวิเคราะห์เนื้อหา สรุปแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของชุมชนชาวประมงในพื้นที่วิจัย โดยใช้ SWOT Analysis จุดแข็งคือ มีแนวทงนโยบายเรื่องการอนุรักษ์และการจับปูทะเล ชุมชนเข้มแข็ง ผู้นำชุมชนได้รับการยอมรับ ชาวประมงมีองค์ความรู้ จุดอ่อนคือ ผู้นำขาดวิสัยทัศน์ ชาวประมงขาดความรู้ที่ทันสมัย มีการบุกรุกทำลายป่าชายเลน ขาดความร่วมมือ และการส่งต่อองค์ความรู้ โอกาส คือ ปูทะเลเป็นสัตว์เศรษฐกิจ มีหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยอยู่ในพื้นที่ สามารถได้รับการสนับสนุนได้ง่าย ภัยคุกคามคือ ขาด

* Received February 2, 2025; Revised February 19, 2025; Accepted February 22, 2025

งบประมาณ ความผันผวนด้านการเมือง เศรษฐกิจ ขาดการสนับสนุนองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง 2. กระบวนการและปัจจัยสนับสนุนการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการ คือการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม บูรณาการร่วมกับหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร ดำเนินการผ่านกิจกรรม “การสร้างคอนโดปู” 3. รูปแบบการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย “5 กระบวนการ 3 การพัฒนา” คือกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ การพัฒนาศักยภาพตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร ได้แก่ จักขุมา วิจิโร และนิสสัยสัมปันโน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์; การเพาะพันธุ์; ปูทะเล; พุทธบูรณาการ; การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research aims to 1. study the conservation and breeding of sea crabs, 2. study the process and factors supporting the conservation and breeding of sea crabs in an integrated Buddhist way, and 3. present a model for the conservation and breeding of sea crabs in an integrated Buddhist way in the fishing community in Mueang Rayong District, Rayong Province. This research is qualitative research with a participatory action research model. The research area is the Kao Yot Small Boat Fishing Community Enterprise in Mueang Rayong District, Rayong Province. The research instrument is an interview form. The key informants are specifically selected, analyzed, and summarized in a descriptive manner.

The research results are as follows: 1. The conservation and breeding of sea crabs in the fishing community in the research area using SWOT Analysis. Strengths: There is a policy guideline on conservation and catching sea crabs, the community is strong, the community leader is accepted, and the fishermen have knowledge. Weaknesses: The leader lacks vision, the fishermen lack up-to-date knowledge, the mangrove forest encroachment, and the lack of cooperation and knowledge transfer. Opportunities: Sea crabs

are economic animals. There are government agencies and universities in the area, so they can be easily supported. Threats: Lack of budget, political and economic instability, and lack of continuous knowledge support. 2. The process and factors supporting the conservation and breeding of sea crabs in an integrated Buddhist way: Participatory management. Integrate with the principles of the Dutiyapapanika Sutta, carried out through the activity of “building a crab condo” 3. Integrated Buddhist Sea crab conservation and breeding model of the fishing community in Mueang Rayong District, Rayong Province, consisting of “5 processes, 3 developments”, namely participatory management processes, including joint thinking, joint decision-making, joint implementation, joint monitoring and evaluation, and joint benefit-receiving, and potential development according to the principles of the Dutiyapapanika Sutta, including Cakkhumā, Vidhuro, and Nissayasampanno.

Keywords: Conservation; Breeding; Sea Crab; Buddhist Integration; Participatory Management

บทนำ

ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมที่กำลังเป็นปัญหาระดับโลกในปัจจุบันนั้น ไม่ได้มีสาเหตุมาจากการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมหรือทรัพยากรทางธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่อาจรวมถึงประเด็นปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่เน้นการพัฒนาประเทศด้วยเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน คือ ปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลมีสาเหตุจากการทำประมงที่เกินกำลัง อันเนื่องมาจากความต้องการสัตว์น้ำของตลาดที่เพิ่มมากขึ้น สร้างความเสียหายให้กับระบบนิเวศทางทะเล ส่งผลให้พื้นที่อาศัยรวมถึงพื้นที่วางไข่ของสัตว์น้ำถูกทำลาย ความเสียหายดังกล่าวทำให้ “ปูทะเล” ซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยมีจำนวนลดน้อยลง ซึ่งจากข้อมูลพบว่าปัจจุบันมีการนำทรัพยากรปูทะเลมาใช้เกินกำลังการผลิตของทะเล ถึงร้อยละ 10 และเกินจุดมูลค่าสูงสุดถึงร้อยละ 40 รวมทั้งมีการจับปูทะเลขนาดเล็กขึ้นมาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ปูทะเลที่จะเติบโตเป็นพ่อแม่พันธุ์มีจำนวนที่ลดลงเป็นอย่างมาก (วิมล จันทโรทัย, 2555)

ปูทะเลเป็นสัตว์ที่อยู่อาศัยแพร่กระจายตามแนวชายฝั่งอันดามันและฝั่งอ่าวไทย และพบเป็นจำนวนมากในแนวเขตชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน จังหวัดระยอง เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่พบปูทะเลเป็นจำนวนมาก เพราะมีพื้นที่เป็นชายฝั่งทะเลมีป่าชายเลนขนาดใหญ่ แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ อีกทั้งการเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้ความต้องการอาหารในการดำรงชีวิตมากขึ้น จึงมีการพัฒนาเครื่องมือให้ชาวประมงใช้จับปูทะเลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทนต่อการกัดกร่อนของน้ำทะเล รวมถึงการพัฒนาเทคนิคและวิธีการจับสัตว์น้ำให้มีปริมาณมากขึ้น เช่น จับปูทะเลในป่าโกงกางในตอนกลางวันซึ่งเมื่อก่อนจะจับเฉพาะเวลากลางคืนและอยู่ในบริเวณนอกชายฝั่งของป่าโกงกางเท่านั้น ซึ่งเป็นการทำประมงที่ไม่คำนึงถึงขนาดของสัตว์หรือฤดูวางไข่ การทำประมงที่ผิดกฎหมาย เช่น อวนรุน อวนลาก ทำให้ปูทะเลรวมถึงสัตว์น้ำอื่น ๆ ถูกจับมาก่อนวัยอันเหมาะสม ส่งผลให้จำนวนปูทะเลลดลงเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันมีวิธีอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์เป็นจำนวนมาก เช่น การทำคอนโดปู การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปูทะเลด้วยวิธีต่าง ๆ โดยในการดำเนินการให้สำเร็จได้นั้นต้องอาศัยหลายองค์ประกอบร่วมกัน

ผู้นำชุมชนมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลอย่างมาก องค์ประกอบของผู้นำชุมชนมีลักษณะไม่แตกต่างจากผู้นำทั่วไป เพียงแต่ต้องมีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน มีความใกล้ชิดระบบเครือข่าย ต้องมีความรู้ ความสามารถในกิจกรรมที่ต้องการนำชุมชนเป็นอย่างดี มีคุณธรรม มีความมุ่งมั่นในการทำงาน สามารถประสานต่อเรื่องต่าง ๆ ได้ มีความเป็นกันเองสูง หรือมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระณัด วุฒโน, 2561) แนวคิดภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้กับผู้นำชุมชน ได้แก่หลักทศิยาปาปนิคสูตร ที่มีองค์ประกอบ ได้แก่ 1. จักขุมา มีปัญญา มองการณ์ไกล วิสัยทัศน์กว้างไกล หรือมีทักษะด้านความคิด 2. วิรูโร ทักษะด้านการปฏิบัติงาน ความชำนาญการด้านเทคนิค และ 3. นิสสยสัมปันโน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ (พระมหาอาคม อตตเมธี และพระมหาจักรพล สิริโร, 2565) นอกจากนั้นยังมีหลักการบริหารที่สำคัญที่ผู้นำชุมชนควรใช้นั้นก็คือทฤษฎีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) ของแมคเกรเกอร์ (McGregor. D, 1960) จะช่วยให้บุคคลรู้จักพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง ในด้านการตัดสินใจ การแสดงออกเทคนิคการควบคุมงาน ตลอดจนทัศนคติและความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ โดยแบ่งการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และ ร่วมรับผลประโยชน์

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยอาศัยหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมบูรณาการร่วมกับหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร วิเคราะห์/สังเคราะห์จัดทำเป็นรูปแบบการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลที่เหมาะสมกับพื้นที่วิจัย ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการให้กับคนในท้องถิ่นหรือผู้ที่สนใจ เพื่อเป็นต้นแบบการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษากระบวนการและปัจจัยสนับสนุนการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ให้ทราบถึงวิธีการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล กำหนดพื้นที่วิจัยคือ วิชากิจชุมชนประมงเรือเล็กเก้ายอด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง คัดเลือกแบบเจาะจง จำแนกขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนการดำเนินงานวิจัย เป็นการสร้างความพร้อมให้กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยซึ่งเป็นแก่นหลักในกระบวนการทำวิจัย ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการลงพื้นที่ไปพบกับชุมชนเป้าหมาย มีการกำหนดวัตถุประสงค์และบอกถึงเป้าหมายในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล

การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐบาลและเครือข่ายชุมชน ได้แก่ สถานีพัฒนา
ทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 จังหวัดระยอง ส่วนเครือข่าย
ชุมชน ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กเก่ายอด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

ระยะที่ 2 การดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยจะดำเนินการอิงทฤษฎีการจัดการบริหารจัดการ
แบบมีส่วนร่วม เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม แบ่งเป็น

การร่วมคิด เป็นการถอดประสบการณ์ของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ
อนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล เพื่อศึกษาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของชุมชน โดย
การสัมภาษณ์เชิงลึกชาวประมง ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงปัญหาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลในพื้นที่ ความสำคัญของ
ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร รวมถึงปัญหาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล

การร่วมตัดสินใจ ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากขั้นตอน
การร่วมคิด โดยใช้การวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือ สรุปจุดแข็ง
จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม และนำเสนอแผนการดำเนินการวิจัยที่เป็นไปได้ นำมา
ประชุมระดมสมอง เพื่อร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและตอบ
โจทย์ชุมชนมากที่สุด รวมถึงวางแผนการดำเนินการ โดยทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น
ได้อย่างอิสระ

การร่วมดำเนินการ เป็นการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลร่วมกับ
คนในชุมชนจำนวน 30 คน โดยการสร้างคอนโดปู และปล่อยปูทะเล ตามแผน

การร่วมติดตามประเมินผล ต้องกำหนดช่วงเวลาในการติดตามประเมินผล ถึงการ
ขยายพันธุ์ของปูทะเลว่าเป็นไปตามความคาดหวังหรือไม่อย่างไร

การร่วมรับผลประโยชน์ สามารถคาดการณ์ได้จากการประเมินผลการดำเนินงาน
และวิธีการบริหารจัดการผลผลิตปูทะเลของชุมชน

ระยะที่ 3 การสรุปผลการดำเนินการ จัดทำเป็นรูปแบบการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์
ปูทะเล จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ และ
นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบการอนุรักษ์และ
เพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัด
ระยอง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน
เลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็นชาวประมงพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในพื้นที่

จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล จำนวน 5 คน นักวิชาการและเครือข่ายภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูปหรือคน เลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็นผู้นำชุมชน 2 คน นักวิชาการด้านการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล 2 คน นักวิชาการด้านการบริหารจัดการ 2 รูปหรือคน และนักวิชาการด้านพุทธศาสนา 2 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเป็นผู้พัฒนาขึ้นเอง จำนวน 1 ฉบับ ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัย แนวคำถามในการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 วิธีการการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กก้ายอด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ตอนที่ 3 กระบวนการในการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กก้ายอด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ตอนที่ 4 ปัจจัยสนับสนุนการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กก้ายอด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา ก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการลงพื้นที่ไปพบกับชุมชนกลุ่มเป้าหมาย และการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐบาลและเครือข่ายชุมชน ระยะที่ 2 รวบรวมข้อมูลจากการการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ทราบถึงปัญหาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลในพื้นที่ ความสำคัญของภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล และประชุมระดมสมองเพื่อร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ระยะที่ 3 รวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทำการสังเคราะห์ สรุปแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา นำไปสู่การวางแผนดำเนินการการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการ

การสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทำการสังเคราะห์ สรุปแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของแนวทางการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการ

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เก็บเป็นองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง และใช้ในการเผยแพร่แก่หน่วยงานและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

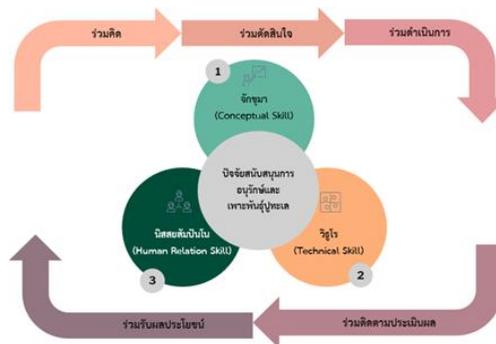
ผลการวิจัย

1. การอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง มีประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย แนวทาง/นโยบายเรื่องการอนุรักษ์และการจับปูทะเล วิธีการเพาะพันธุ์ปูทะเล การศึกษาและการวิจัยปูทะเล การฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยของปูทะเล การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล การสร้างมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคมหาวิทยาลัย และอุปสรรคปัญหาของการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กเก้ายอด สรุปและวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) ได้ผลการวิเคราะห์ แสดงดังภาพที่ 1

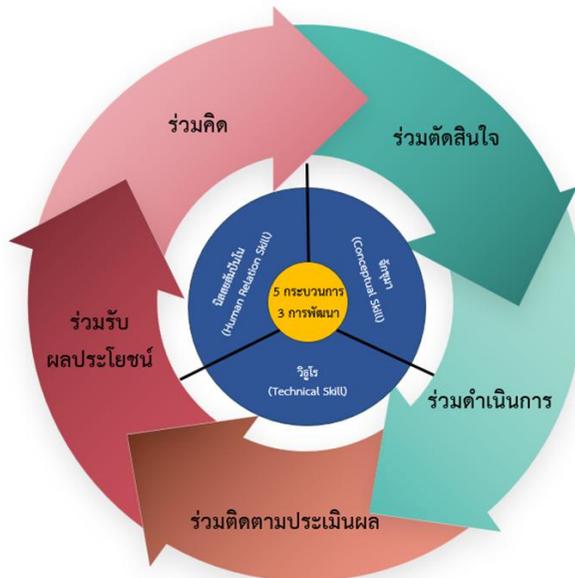
ภาพที่ 1 การอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง มุ่งศึกษาพื้นที่วิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กเก้ายอด

2. กระบวนการและปัจจัยสนับสนุนการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง คือ กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1. การร่วมคิด เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและปัญหาอุปสรรค 2. การร่วมตัดสินใจ เพื่อให้ได้แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน 3. การร่วมดำเนินงาน เป็นการดำเนินงานตามแผนที่ได้จัดทำไว้ 4. การร่วมติดตามประเมินผล เพื่อประเมินว่าผลกระทบเชิงบวกต่อทรัพยากรทางทะเลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 5. การร่วมรับผลประโยชน์ โดยผลประโยชน์เหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มจำนวนปูทะเลในธรรมชาติ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนและเศรษฐกิจของพื้นที่ ซึ่งส่งผลดีต่อชุมชน ได้แก่ การเพิ่มจำนวนปูทะเลในธรรมชาติ การเพิ่มผลผลิตจากการประมง การสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น การสร้างความยั่งยืนในชุมชน ปัจจัยสนับสนุนการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า ต้องอาศัยทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายนอกคือ การสร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ งบประมาณ รวมถึงทรัพยากรอื่น ๆ ส่วนปัจจัยภายใน บูรณาการร่วมกับ หลักทศตปิปปาปนิคสูตร ประกอบด้วย 1) จักขุมา (Conceptual Skill) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคม คาดการณ์ความต้องการของผู้บริโภคได้ 2) วิจิโร (Technical Skill) ต้องมีองค์ความรู้เชิงลึกและทันสมัยด้านการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล และ 3) นิสสัยสัมปันโน (Human Relation Skill) การมีความสามัคคี และมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นำมาจัดทำแผนดำเนินการ ในรูปแบบของกิจกรรม “การสร้างคอนโดปู” สามารถสรุป กระบวนการและปัจจัยสนับสนุนการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง แสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมปัจจัยสนับสนุนการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล

3. รูปแบบการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง สามารถสรุป ได้เป็นรูปแบบ “5 กระบวนการ 3 การพัฒนา” แสดงได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ด้วยโมเดล 5 กระบวนการ 3 การพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย แนวทาง/นโยบายเรื่องการอนุรักษ์และการจับปูทะเล วิธีการเพาะพันธุ์ปูทะเล การศึกษาและการวิจัยปูทะเล การฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยของปูทะเล การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคมหาวิทยาลัย และ การศึกษาอุปสรรค ปัญหาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลของวิสาหกิจชุมชนเรือเล็กเก้ายอด สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง เทียนสงฆ์ศรี และคณะ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรปูทะเล แบบบูรณาการในทศวรรษหน้า” ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรปูทะเลของไทยมีปริมาณลดน้อยลง เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านหันไปจับปูเป็นอาชีพมากขึ้น มาตรการที่ห้ามจับปูทะเลไข่นอกกระดอง

และปูขนาดเล็กที่ใช้อยู่ปัจจุบันไม่มีผลในทางปฏิบัติ และป่าชายเลนแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารธรรมชาติของปูลดน้อยลง ทรัพยากรปูทะเลในปัจจุบันได้ถูกใช้อย่างหนัก การวิจัยนี้เสนอแนะมาตรการเพื่อนำไปใช้ในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรปูทะเลแบบบูรณาการในทศวรรษหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิวา คนสันทัด และคณะ (2565) ได้วิจัยเรื่อง “การเลี้ยงแม่ปูทะเล (Scylla spp.) ไซในกระดองระยะที่ 2 ไปสู่ระยะที่ 4 ด้วยรูปแบบการเลี้ยงแบบเดี่ยวและรวม” ผลการวิจัยพบว่า จำนวนวันของแม่ปูทะเลที่มีการพัฒนาการของไซในกระดองจากระยะที่ 2 เป็นระยะที่ 4 ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$) และการเลี้ยงแม่ปูทะเลไซในกระดองแบบเลี้ยงเดี่ยวจะมีความเหมาะสมกว่าการเลี้ยงรวม ควรมีการพัฒนาต่อยอดเพื่อปรับปรุงรูปแบบการเลี้ยงต่อไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลา แก้ววิมาน และคณะ (2565) ได้วิจัยเรื่อง “ปูกลับมา: แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ประมงพื้นบ้านในลุ่ม ธาราคารปูไซ นอกกระดอง ศูนย์เรียนรู้วิถีประมงพื้นบ้าน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า วิธีการดำเนินงานมีขั้นตอนตั้งแต่รับบริจาจากแม่ปูไซนอกกระดองที่สมบูรณ์มาแช่ไว้ในถังที่มีออกซิเจนแล้วปล่อยให้ฟักไซ จากนั้นนำลูกปูไปปล่อยทะเลในช่วงใกล้ค่ำ สภาพปัญหาการดำเนินงาน พบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เงินทุนไม่เพียงพอ ปัจจัยธรรมชาติ ชุมชนขาดความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล และภัยพิบัติธรรมชาติ และ แนวทางการส่งเสริมโดยถนอมป้องกันการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำขนาดเล็ก พื้นฟูที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ สร้างกฎการทำประมงร่วมกัน สร้างสำนึกและ สร้างศูนย์การเรียนรู้

2. การศึกษากระบวนการและปัจจัยสนับสนุนการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง กระบวนการใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และ ร่วมรับผลประโยชน์ และต้องอาศัยทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกจากการสร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคมหาวิทยาลัย ส่วนปัจจัยภายใน ชุมชนต้องสร้างจาก ผู้นำชุมชนต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนต้องมืองค์ความรู้เชิงลึกและทันสมัยด้านการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล และ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยนำหลักหลักทุติยปาปณิกสูตรเข้ามามีบูรณาการร่วมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมพันธ์ ทองหนูน้อย และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง: กรณีศึกษาทรัพยากรปูทะเล เขตอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ปูทะเลมีความสำคัญ

ทางเศรษฐกิจ การประมงปูทะเลเป็นอาชีพหลักของชาวประมงในเขตภาคตะวันออก ซึ่งปัจจุบันจำนวนประชากรและความอุดมสมบูรณ์ในแหล่งธรรมชาติของปูทะเลได้มีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนารูปแบบวิธีการเลี้ยงในเชิงเศรษฐกิจซึ่งเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนโดยการประยุกต์องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาพัฒนาวิธีการเพาะเลี้ยงปูทะเลในเชิงเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกพล ทองแก้ว (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า การใช้เครื่องมือประมงที่ไม่เหมาะสมทำให้จำนวนสัตว์น้ำมีจำนวนลดน้อยลง คนในชุมชนเริ่มรับรู้และตระหนักถึงปัญหา จึงมีการจัดประชุมร่วมกันให้มีการปลูกป่าชายเลน มีการส่งตัวแทนไปศึกษาดูงานนำความรู้มาปรับใช้จนประสบผลสำเร็จ เกิดการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อกำหนดข้อบังคับต่าง ๆ ในส่วนของปัจจัยสนับสนุนการบูรณาการร่วมกับหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสันติ ขนติธโร (ปรโมทย์) (2564) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของเจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดสมุทรปราการ” ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของเจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 4 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านพัฒนางาน ด้านพัฒนาตน ด้านพัฒนาคน และด้านพัฒนาสภาพแวดล้อม วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรต้องปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ รู้จักใช้คนให้เหมาะกับงานมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความเข้าใจนโยบาย พันธกิจในการพัฒนาสภาพแวดล้อมกายภาพ จิตภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิวัฒน์ชัย ชยวฑฒโน (2565) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาภาวะผู้นำหมายถึง ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใช้หลักธรรมที่สอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคต มีความเชี่ยวชาญในงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร คือ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุม คือ มีความรอบรู้ รู้จริง รู้กว้าง และรู้จัก ผู้บริหารควรมีแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความขยันหมั่นฝึกฝน ผู้บริหารควรมีความเข้าใจในปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอคม อตถเมธี และ พระมหาจักรพล สิริธโร (2565) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า

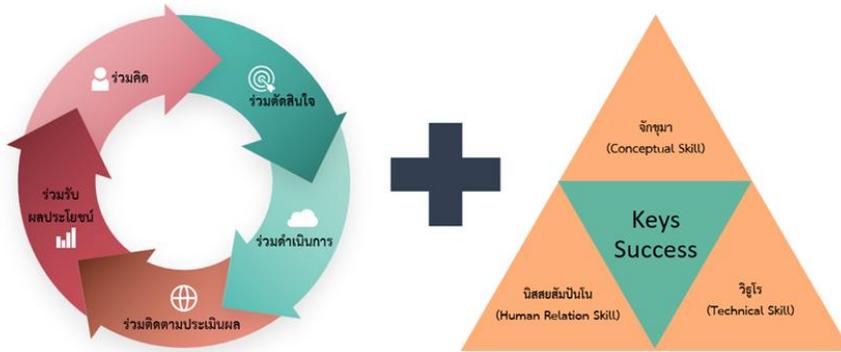

ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีป้าปณิกสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักดังกล่าว คือ ผู้บริหารควรกำหนดทิศทางการศึกษาให้ชัดเจน ควรมอบอำนาจให้แก่บุคลากรเพื่อให้มีความสามารถตัดสินใจเองได้ และควรรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของบุคลากร

3. การนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนชาวประมงในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบในการผลักดันให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล ที่ประกอบด้วย การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกพล ทองแก้ว (2560) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียญ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ คือ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คนในชุมชนผ่านสื่อหรือการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความสำคัญของป่าชายเลนและทรัพยากรสัตว์น้ำให้มากขึ้น เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารให้มากขึ้นในหลายช่องทาง และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในและสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรากร อัครจรัสโรจน์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนสังคมอย่างยั่งยืน สามารถสรุปได้ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การจัดการความรู้ของชุมชน การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน และการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุกร เบ็ญกี และพีรชัย กุลชัย (2562) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาธนาคารปูม้าโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มพื้นฐาน บ้านหินกบ ตำบลชุมโค อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนา คือการพัฒนาธนาคารปูม้าเป็นศูนย์การเรียนรู้และสถานที่ท่องเที่ยว การเพิ่มองค์ความรู้ให้กับสมาชิกธนาคารปูม้าและการเพิ่มจำนวนอุปกรณ์การฟักแม่ปูม้า การสร้างแนวกันคลื่นให้กับธนาคารปูม้า และการดูแลอุปกรณ์การฟักแม่ปูม้าในช่วงมรสุมให้เพียงพอต่อจำนวนปูม้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชา คาวิจิตร และคณะ (2546) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการเพิ่มปริมาณปูดำโดยพึ่งพาระบบนิเวศป่าโกงกางแบบยั่งยืน บ้านบางติบ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการเพิ่มปริมาณปูดำคือ ดูแลและรักษาสภาพป่าชายเลนให้ฟื้นฟูขึ้น รวมไปถึงการห้ามไม่ให้ใช้

เครื่องมือประมงที่ทำลายล้างลูกปูวัยอ่อน ร่วมกันดูแลรักษาสภาพป่าชายเลน เพิ่มปริมาณปูดำในระบบนิเวศ โดยกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการจับปูดำ

องค์ความรู้จากการวิจัย

การอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง มีมุมมองของกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการนำหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรมาใช้ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมคือหัวใจสำคัญ ที่ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ช่วยให้คนในชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอก ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ เช่น หน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัย และองค์กรพัฒนาเอกชน สนับสนุนทรัพยากร ความรู้ และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านทำให้โครงการมีความต่อเนื่อง เนื่องจากชาวบ้านมีส่วนรับผิดชอบมองเห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชีวิตและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

การนำหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร มาปรับใช้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและแนวทางในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับชาวประมงเพื่อให้การอนุรักษ์และการเพาะพันธุ์ปูทะเลประสบความสำเร็จ โดย จักษุมา (Conceptual Skill) คือความสามารถในการมองเห็นและเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง มองเห็นโอกาสและแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ วิภูโร (Technical Skill) ทักษะทางเทคนิคในการเพาะพันธุ์ และดูแลปูทะเลอย่างมี

ประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญในการประสบความสำเร็จ ทำให้ชาวประมงมีความรู้ทางเทคนิคที่ถูกต้อง นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ และ นิสสัยสัมพันธ์ (Human Relation Skill) การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การสื่อสาร และการแก้ไขข้อขัดแย้ง การนำหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรมาบูรณาการร่วม เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาจิตใจกับการพัฒนาทักษะทางโลก โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานระหว่าง การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาทักษะสำคัญ ทั้งสามด้าน คือ จักขุมา วิจิโร และ นิสสัยสัมพันธ์ โดยการบูรณาการเข้ากับการอนุรักษ์ และเพาะพันธุ์ปูทะเล ช่วยให้ชาวประมงสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองในการทำงานร่วมกับธรรมชาติและคนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การพัฒนาแบบบูรณาการนี้จะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของทรัพยากรทะเลและการดำรงชีวิตของชาวประมงในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนควรส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยนำหลักธรรมเข้ามาบูรณาการ
2. หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนควรจัดให้มีการฝึกอบรมความรู้เรื่องการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนในด้านจักขุมา ด้านวิจิโร และด้านนิสัยสัมพันธ์
3. ควรผลักดันนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างกลไกให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชนที่ให้ความรู้ทั้งด้านการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเล บูรณาการร่วมกับการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร
2. ควรจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ เช่น การปล่อยปูทะเล การบวชป่า และการฟื้นฟูป่าชายเลนในชุมชน อย่างสม่ำเสมอ
3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในกระบวนการอนุรักษ์ โดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การสร้างกลุ่มอนุรักษ์ภายในหมู่บ้านหรือชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลเปรียบเทียบกับในแต่ละพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิศาสตร์และสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของการอนุรักษ์และการเพาะพันธุ์ปูทะเลในบริบทที่หลากหลาย
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคม เน้นศึกษาผลกระทบของการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปูทะเลที่มีต่อเศรษฐกิจชุมชน
3. ศึกษาแนวทางการนำหลักพุทธธรรมไปปรับใช้ในการอนุรักษ์ที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้นในการนำหลักพุทธธรรม เช่น ศีล สมาธิ และปัญญา ไปประยุกต์ใช้ รวมถึงการวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในระดับปฏิบัติการจริง

เอกสารอ้างอิง

- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระถนิต วฑฒโน. (2561). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(ฉบับพิเศษ), 527-538.
- บรรจง เทียนสงฆ์ศรี และคณะ. (2541). *แนวทางอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรปูทะเล (Scylla serrala Forskal) แบบบูรณาการในทศวรรษหน้า*. (รายงานวิจัย). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประชา คาวิจิตร และคณะ. (2546). *การศึกษาแนวทางการเพิ่มปริมาณปูดำโดยพึ่งพาระบบนิเวศป่าโกงกางแบบยั่งยืน บ้านบางติบ อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร (ระยะที่ 1)*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว.
- พระครูปลัดสันติ ขนดิธโร (ปราโมทย์). (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศกัณฐ์ปาปนิคสูตรของเจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดสมุทรปราการ*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร การศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิมลนัย ชยวฑฒโน. (2565). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศกัณฐ์ปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย*. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 8(2), 1-12.
- พระมหาอคม อตถเมธี และพระมหาจักรพล สิริธโร. (2565). *การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทศกัณฐ์ปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดเลย*. *วารสารวิจัยศรีล้านช้าง*, 2(5), 1-11.

- รุ่งทิวา คนสันทัด และคณะ. (2565). การเลี้ยงแม่ปูทะเล (*Scylla spp.*) ไขในกระดอง ระยะที่ 2 ไปสู่ระยะที่ 4 ด้วยรูปแบบการเลี้ยงแบบเดี่ยวและรวม. (การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 60). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรากร อัครจรัสโรจน์. (2564). แนวทางการส่งเสริมคุณค่าของธนาคารปูม้าในฐานะทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัลลา แก้ววิมาน และคณะ. (2565). ปูกลับมา: แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ประมงพื้นบ้านในถ้ำ ธนาคารปูไข่ นอกกระดอง ศูนย์เรียนรู้วิถีประมงพื้นบ้าน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 7(2), 1-24.
- วิมล จันทโรทัย. (2555). ธนาคารปูม้าชุมชน: นวัตกรรมและภูมิปัญญาในการฟื้นฟูทะเลไทยของชาวประมงพื้นบ้าน. สืบค้น 8 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.greennet.or.th/flower-crab-bank/>
- วิษณุกร เบ็ญกี และพีรชัย กุลชัย. (2562). การพัฒนาธนาคารปูม้าโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มพื้นฐาน บ้านหินกบ ตำบลชุมโค อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชุมพร. (การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 57), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สัมพันธ์ ทองหนูน้อย และคณะ (2560). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง: กรณีศึกษาทรัพยากรปูทะเล เขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดจันทบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ*. 20(1), 18-28.
- เอกพล ทองแก้ว. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- McGregor, D. (1960). *The Human Side of Enterprise*. New York: McGraw-Hill.